

USNESENÍ

Krajský soud v Hradci Králové rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Jana Rutsche a soudkyň JUDr. Ivony Šubrtové a JUDr. Martiny Küchlerové, Ph.D. v právní věci

žalobce **Š. Č.**
zastoupen Mgr. Dmitrijem Pavlenkem, advokátem
se sídlem Husova 393, 506 01 Jičín

proti
žalované **Vězeňská služba České republiky, Věznice Valdice**
sídlem nám. Míru 55, 507 11 Valdice

**v řízení o žalobě na ochranu před nezákonným zásahem žalované spočívajícím
v neposkytování kašovitě stravy a nepodávání léku Omeprazol,**

takto:

- I. Žaloba se odmítá.**
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení**

Odůvodnění:

1. Žalobce se žalobou podanou ke Krajskému soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci dne 19. 6. 2020, doplněnou prostřednictvím soudem ustanoveného zástupce dne 18. 9. 2020 a dne 5. 12. 2020, domáhal ochrany proti nezákonným zásahům žalované a dále též Věznice Mírov, které spočívají v tom, že
 - žalobci není podávána kašovitá strava, v důsledku čehož u něho došlo k poškození dásní, okostice a bolesti žaludku,
 - žalobci není poskytován lék Omeprazol, v důsledku čehož žalobce trpí silnými žaludečními bolestmi a žaludeční infekcí.
2. V části žaloby týkající se žalované Věznice Valdice Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci nejprve usnesením ze dne 16. 12. 2020, č. j. 65 A 70/2020-27, vyloučil věc k samostatnému projednání. Tentýž soud poté usnesením ze dne 27. 1. 2021, č. j. 65 A 130/2020-48, věc postoupil zdejšímu soudu jako soudu místně příslušnému.
3. Žalobce v žalobě uvedl, že v roce 2018 došlo k poškození jeho zubní protézy. Vzhledem k tomu, že neúspěšně žádal zubního lékaře o opravu protézy, obrátil se dne 13. 8. 2018 na praktického lékaře Věznice Mírov a vedoucího výkonu trestu odnětí svobody téže věznice (kde toho času pobýval) a žádal o poskytování kašovitě či mleté stravy a podávání léku Omeprazol. Této žádosti žalobce nebylo vyhověno.

4. Dále žalobce uvedl, že dne 2. 7. 2020 byl přemístěn do Věznice Valdice, kde vznesl tytéž požadavky. Ani zde mu nebylo vyhověno a uvedený zásah tedy trvá. Žalobce požadoval, aby žalované bylo zakázáno pokračovat v porušování jeho práv, případně aby byl obnoven stav před zásahem. V doplnění žaloby ze dne 5. 12. 2020 sdělil, že se z důvodů výše uvedených obrátil stížností ke Generálnímu ředitelství Vězeňské služby České republiky.
5. Žalovaná ve svém vyjádření k žalobě ze dne 26. 1. 2021 uvedla, že žalobce bezprostředně po přemístění do Věznice Valdice dne 2. 7. 2020 žádal v ordinaci lékaře zdravotnického střediska Věznice Valdice o podávání mleté stravy, která mu byla lékařem dočasně doporučena. Zároveň byl žalobci vydán lék Berodual a denní dávka léku Tiapridal. Předpis léku Omeprazol toho dne žalobce nepožadoval. Mleté stravy se pak žalobce dožadoval dne 27. 7. 2020 a stěžoval si, že neobdržel lék Novalgin. Vzhledem k tomu, že nešlo o lék životně důležitý, kvůli nedostatku finančních prostředků jej nedostal. Dne 3. 8. 2020 žalobce žádal přiznání nemleté stravy, která mu byla přiznána. V průběhu roku 2020 si žalobce nestěžoval na zažívací obtíže, předpis léku Omeprazol nepožadoval.
6. Dále žalovaná uvedla, že žalobce v červenci a srpnu 2020 podal několik stížností ke Generálnímu ředitelství Vězeňské služby České republiky, v nichž vyjádřil nespokojenost s přemístěním do Věznice Valdice a s nepodáváním mleté stravy.
7. Žalovaná poukázala na ustanovení § 85 zákona č. 150/ 2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen s. ř. s.), dle kterého platí, že žaloba je nepřípustná, lze-li se ochrany nebo nápravy domáhat jinými právními prostředky; to neplatí v případě, domáhá-li se žalobce pouze určení, že zásah byl nezákonný. V této souvislosti uvedla, že specifikem projednávaného případu je skutečnost, že k zásahu do práv žalobce mělo dojít při výkonu trestu odnětí svobody a upozornila, že podle § 4 odst. 1 písm. b) zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o státním zastupitelství“), vykonává dozor nad dodržováním právních předpisů v místech, kde se vykonává trest odnětí svobody, státní zastupitelství. Účinným opravným prostředkem v rámci dozoru nad zákonností výkonu trestu odnětí svobody je podání žádosti o uplatnění pravomoci státního zastupitelství. Jeho nevyčerpání pak má za následek nepřípustnost žaloby. V nyní projednávané věci žalobce nesdělil, zda se na příslušné státní zastupitelství obrátil, a nepředložil ani žádné vyrozumění o vyřízení takového podání. S ohledem na to, že ani z žádné listiny založené v osobním spisu žalobce nevyplývá, že by se žalobce na státní zastupitelství před podáním žaloby obrátil, lze mít důvodně za to, že tak neučinil. Tato skutečnost by pak dle žalované mohla být důvodem nepřípustnosti žaloby ve smyslu § 85 s. ř. s. Navrhla proto, aby soud žalobu podle § 46 odst. 1 písm. d) odmítl.
8. Krajský soud o předmětné věci uvážil následovně.
9. Podle § 82 s. ř. s. platí, že každý, kdo tvrdí, že byl přímo zkrácen na svých právech nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením (dále jen „zásah“) správního orgánu, který není rozhodnutím, a byl zaměřen přímo proti němu nebo v jeho důsledku bylo proti němu přímo zasaženo, se může žalobou u soudu domáhat ochrany proti němu nebo určení toho, že zásah byl nezákonný.
10. Naproti tomu § 85 s. ř. s. vymezuje podmínky, za nichž je žaloba proti zásahu nepřípustná. Skutečností způsobující onu nepřípustnost žaloby je podle zmíněného ustanovení možnost domáhat se ochrany nebo nápravy jinými prostředky. To neplatí

pouze v případě, domáhá-li se žalobce pouze určení, že zásah byl nezákonný.

11. Podle § 78 odst. 1 a odst. 2 písm. e) zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů (dále též ZVTOS), platí, že dozor nad dodržováním právních předpisů při výkonu trestu provádí krajské státní zastupitelství, v jehož obvodu se trest vykonává. Státní zástupce je pak oprávněn vydávat příkazy k zachovávání předpisů platných pro výkon trestu.
12. V projednávaném případě mělo dojít k porušení práv žalobce v průběhu výkonu trestu odnětí svobody, a to konkrétně tím, že mu ani po přemístění z Věznice Mírov do Věznice Valdice stále není podávána kašovitá strava ani lék Omeprazol. Jde tedy o žalobu na ukončení zásahu (tj. zápůrčí zásahovou žalobu).
13. V řízení o žalobě na ochranu před nezákonným zásahem (o zápůrčí zásahové žalobě) je soud povinen předtím, než přistoupí k věcnému přezkumu žaloby, posoudit, zda se lze v daném případě domáhat ochrany nebo nápravy jinými právními prostředky.
14. Ustanovení § 85 s. ř. s. požaduje, aby žalobce předtím, než se obrátí na soud, využil jiného právního prostředku, který má k dispozici. Nedosáhne-li jeho prostřednictvím ochrany nebo nápravy, může podat žalobu dle § 82 a násl. s. ř. s. (srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 8. 2005, č. j. 2 Afs 144/2004-110, publikované pod č. 735/2006 Sb. NSS).
15. Ze znění § 85 s. ř. s. vyplývá, že zákon nedává na výběr, jakými právními prostředky lze proti zásahu brojít. Žaloba podle § 82 a násl. s. ř. s. je takovým právním prostředkem pouze tehdy, pokud právní řád jiné právní prostředky neposkytuje. Zákon tak jednoznačně upřednostňuje jiné formy ochrany před protiprávním konáním správních orgánů a soudní ochrana zásahovou žalobou se uplatní jen tam, kde jiná ochrana není (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 1. 2005, č. j. 1 Afs 16/2004-90). Přípisem ze dne 4. 3. 2021 zástupce žalobce k dotazu soudu sdělil, že žalobce se neobrátil na státní zastupitelství se žádostí o nápravu ve smyslu ustanovení § 4 odst. 1 písm. b) zákona o státním zastupitelství, stěžoval si pouze u vedení žalované. Z vyjádření žalobce i žalované je dále zřejmé, že žalobce podal opakovanou stížnost ke Generálnímu ředitelství Vězeňské služby České republiky.
16. Nejvyšší správní soud k této otázce již v rozsudku ze dne 17. 12. 2010, č. j. 4 Aps 2/2010-44, publikovaném pod č. 2339/2011 Sb. NSS, uvedl, že „§ 85 s. ř. s. jako podmínku přípustnosti žaloby na ochranu před nezákonným zásahem nevyžaduje předchozí vyčerpání řádných opravných prostředků, ale toliko nemožnost domáhat se ochrany nebo nápravy jinými právními prostředky. V tomto případě je proto třeba zkoumat, zda právní úprava v tom kterém případě prostředky ochrany před nezákonným zásahem připouští či nikoliv“. Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 3. 2021, č. j. 10 As 350/2020-36, bod 15: „je to na prvním místě právě státní zástupce, nikoli správní soud, kdo hlídá dodržování právních předpisů v prostorách, kde se vykonává trest odnětí svobody. V rámci dozoru je také oprávněn vydávat příkazy k zachovávání předpisů platných pro výkon trestu [§ 4 odst. 1 písm. b) zákona o státním zastupitelství a § 78 odst. 2 písm. e) zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, obdobně také § 29 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby]. Vedle orgánů, které projednávají stížnosti a žádosti dle § 26 zákona o výkonu trestu odnětí svobody (které ovšem nejsou účinnými ochrannými prostředky; rozsudek ze dne 29. 11. 2012, č. j. 5 As 43/2012-40, č. 2768/2013 Sb. NSS), je osobám omezeným na svobodě nejbližší právě státní zástupce, jelikož dobře zná podmínky ve věznicích.“ V bodu 17 téhož

rozsudku Nejvyšší správní soud dospěl k tomu, že „do vztahu mezi osobou ve výkonu trestu odnětí svobody a konkrétní věznicí může správní soud vstoupit až poté, co tato osoba bezúspěšně požádala příslušného státního zástupce o dozor (§ 16a odst. 5 zákona o státním zastupitelství) a s žádostí o přezkoumání způsobu vyřízení jejího podání neuspěla ani u nejbližšího vyššího státního zastupitelství (§ 16a odst. 7 téhož zákona), který ve věci vykonává instanční dohled“ a „že právě popsaná dozorová pravomoc státního zástupce (v kombinaci s dohledem nadřízeného státního zastupitelství) je plnohodnotným prostředkem nápravy v oblasti zásahů Vězeňské služby do práv osob ve výkonu trestu odnětí svobody.“ Od tohoto závěru se Nejvyšší správní soud neodchýlil ani v aktuálním rozsudku ze dne 29. 7. 2021, č. j. 9 As 20/2021-42, který se rovněž týká této problematiky.

17. Uvedená východiska sdílí i Ústavní soud. Podání dle § 16a zákona o státním zastupitelství ve spojení s § 78 odst. 2 písm. e) ZVTOS považuje za procesní prostředek k ochraně práv ve smyslu § 72 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu (pokud stěžovatel nevyčerpal všechny procesní prostředky, které mu zákon k ochraně jeho práva poskytuje, je ústavní stížnost dle § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu nepřipustná). Ústavní soud tedy považuje podání, jež má iniciovat dozor státního zástupce, za prostředek právní ochrany, který je třeba bezúspěšně vyčerpat před podáním ústavní stížnosti. Ústavní stížnost přitom – podobně jako zásahová žaloba dle § 85 s. ř. s. – poskytuje subsidiární ochranu (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 3. 2021, č. j. 10 As 350/2020-36).
18. Nutno zmínit, že však ne každý prostředek (podání, stížnost apod.) je oním jiným právním prostředkem ve smyslu § 85 s. ř. s., tj. účinným prostředkem k ochraně hmotných či procesních práv. Za takový účinný prostředek nelze považovat stížnost odsouzeného, o které rozhoduje ředitel věznice, ani stížnost ke Generálnímu ředitelství Vězeňské služby České republiky. Taková stížnost se svou povahou blíží spíše podnětu k možnému uplatnění dozorčích úkonů než opravnému prostředku, resp. plnohodnotnému procesnímu prostředku nápravy (k tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 11. 2012, č. j. 5 As 43/2012-40, č. 2768/2013 Sb. NSS).
19. Vzhledem k tomu, že k zásahu do práv žalobce mělo dojít při výkonu trestu odnětí svobody, je zásadní otázkou, zda mu účinnou ochranu před tvrzeným zásahem nabízí institut podání dle § 16a zákona o státním zastupitelství, jímž se mohl domáhat dozoru státního zástupce nad dodržováním právních předpisů ve věznici, resp. domáhat se nápravy. Krajský soud má za to, že žalobce před podáním žaloby měl tohoto práva využít. Dle ustanovení § 4 odst. 1 písm. b) zákona o státním zastupitelství totiž státní zastupitelství vykonává dozor nad dodržováním právních předpisů mimo jiné i v místech, kde se vykonává trest odnětí svobody, a související § 78 odst. 2 písm. e) ZVTOS opravňuje státního zástupce k vydávání příkazů za účelem zachování předpisů platných pro výkon trestu.
20. Z uvedeného vyplývá, že právě na podání žádosti o uplatnění pravomoci státního zastupitelství v rámci dozoru nad zákonností výkonu trestu odnětí svobody je nutno nahlížet jako na účinný opravný prostředek, jehož nevyčerpání má za následek nepřipustnost žaloby. Žalobce proto měl před podáním zásahové žaloby využít podání dle § 16a zákona o státním zastupitelství, jímž by inicioval dozor státního zástupce.
21. Této možnosti žalobce před podáním zásahové žaloby v posuzované věci nevyužil, jak

k výzvě soudu sdělil jeho zástupce. V průběhu řízení před soudem bylo rovněž objasněno, že žalobce si stěžoval pouze u vedení žalované a u Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky. Podání ke Generálnímu ředitelství Vězeňské služby České republiky ani stížnost u vedení věznice, jak vyplývá z výše citované judikatury, nejsou oním jiným právním prostředkem ve smyslu § 85 s. ř. s., tj. účinným prostředkem k ochraně hmotných či procesních práv.

22. S ohledem na výše uvedené krajskému soudu nezbylo než žalobu podle § 46 odst. 1 písm. d) ve spojení s § 85 s. ř. s. odmítnout.
23. Vzhledem k odmítnutí žaloby mohl krajský soud rozhodnout bez jednání (§ 49 odst. 1 věta první s. ř. s. a contrario).
24. Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o § 60 odst. 3 větu první s. ř. s., podle níž žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, jestliže žaloba byla odmítnuta.

Poučení:

Toto rozhodnutí nabývá právní moci dnem doručení účastníkům (§ 54 odst. 5 s. ř. s.).

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejblíže následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

Hradci Králové 16. září 2021

JUDr. Jan Rutsch v. r.
předseda senátu

